

Janus és a megtalált költemény

2009 november 20. Flag

Szöveg méret

90
Mentés

- 0

Értékelés kiválasztása Még nincs értékelve

Mérték

Elveszettnek hitt Janus Pannonius-m?vet talált egy nápolyi könyvtárban Szent mártoni Szabó Géza irodalomtörténész, az ELTE oktatója. Az Anjou René nápolyi királyról szóló dics?ít? költeménynek eddig csak a felét ismerhettük, most el?került kéziratosan a teljes, 1452-ben, Ferrarában megírt 1043 sor. A magyar fordítás heteken belül megjelenik.

Szenzációs felfedezés: hamarosan nyilvánosságra hozzák

- Mondja meg ?szintén, a Janus-kutatók nem irigykedtek?

- Nem tudom megítélni. Lehet, hogy valakiben volt irigység, de én nem ezt tapasztaltam. Úgy vélem, inkább örültek. Én is örültem volna, ha valaki talál egy új Balassi-verset.

- Merthogy ön Balassi-kutató. S mégis ön találta meg Janus Pannonius életm?vének hiányzó darabját. Nagy dolog ez?

- Ha mondjuk Villon-kézirat került volna el? Franciaországban, úgy hiszem, az ottani televízió aznap bemondta volna. Engem meglepett, mennyire nem érdekelte ez a történet a médiát. Az eddigi tudósítások csupán annak köszönhet?ek, hogy egykori tanítványaim közül többen a sajtóban dolgoznak.

- És a kollégák megveregetik a vállát?

- A minap találkoztam az ELTE-n az egyik XX. századdal foglalkozó irodalomtörténésszel, aki azt kérdezte: miért nincs mindenütt kifüggesztve az egyetemen, hogy te milyen nevezetes dolgot találtál?

- Vagyis ilyen csak egyszer adatik az ember életében?

- S?t, inkább egyszer sem. Janus Pannoniust illet?en az utolsó ilyen nagy felfedezés Ábel Jen?é volt 1880-ban, amikor a vatikáni könyvtárban a most el?került költemény els? felét találta meg. Ez volt a legfájóbb hiánya a Janus-életm?nek. Készül a kritikai kiadás, az els? kötet már megjelent, következnek az elégiák, majd a panegyricusok (dics?ít? énekek), vagyis immár a teljes Janus-életm?vet közzé lehet tenni.

- Amikor szeptember 30-ára egybehívták a Janus Pannonius-kutatókat, elhitték, hogy szenzációs dolgot fog bejelenteni?

- Szeptember 30-án azok jöttek el az MTA Irodalomtudományi Intézetébe, akik régi magyar irodalommal foglalkoznak. Kezükbe adtam a kézirat kópiáját, az átírt latin szöveget és a fordítást is. Úgy gondolom, valamennyiüket megleptem, hiszen azt hitték, valamiféle hipotézissel állok el?. De szerencsém volt, nem kellett bizonyítanom, hogy Janus Pannonius m?vér?l van szó, ugyanis ebb?l az 1043 soros költeményb?l 497 sort már ismertünk. Most a teljes m? került el?, és nem lehetett kérdés, ki írta.

- Társfelfedez?nek nevezte az internetet, hiszen azon keresztül jutott a vers nyomára. Hogyan?

- Valóban az interneten böngészgettem, amikor rátaláltam egy XIX. század végér?l származó tanulmányra. P. szignóval Léon-Gabriel Pélissier francia történész írta, aki egy ideig Nápolyban kutatott. Egy ottani kódexb?l idézett szövegrészleteket, és feltette a kérdést: ki írhatta a René királyt dics?ít? sorokat? Azonnal ráismertem Janus m?vére: az Anjou Renér?l szóló panegyricus részletére. Szerencsére a francia történész megadta a pontos jelzetet is.

- Vagyis csak el kellett menni a nápolyi könyvtárba és megnézni, megvan-e még a kéziratos kötet.

- Nápolyban oktató ismer?sömet, Tóth Máriát vettem rá erre a feladatra. ? megrendelte, majd e-mailben elküldte a digitálisan rögzített 39 lapnyi szöveget - ennyit tett ki a kéziratos kötetben Janus teljes m?ve.

- Mondhatnánk, óriási szerencséje volt, hogy ilyen jelent?s felfedezésre jutott, de tudjuk: nem csak a szerencsén múlott.

- A Janus-kutatók, akik korábban keresték a m?vet, nem akadtak a nyomára. Ezért mondhatjuk, hogy valóban szerencsém volt. De a lottót is csak az nyerheti meg, aki bedobja a szelvényt. Immár másfél éve foglalkozom a

Janus Pannonius-ikonográfiával, vagyis azzal, hogy az eddigiekben Janusének tartott, de hiteltelen ábrázolásokon kívül van-e olyan, amelyen valóban a magyar humanista költ? arcát láthatjuk. Ennek kapcsán érdekelt az Anjou Renér?l szóló dics?ít? költemény, s akadtam rá a 111 éve megjelent folyóiratcikkre.

- A megtalálástól a bejelentésig hónapok teltek el. Teljes titokban tartotta a történteket. Félni lehetett, hogy valaki eltulajdonítja a felfedezést?

- Azt akartam, hogy a bejelentéskor már valamelyest készen legyek a majdani forráskiadással, s természetes legyen az, hogy én, a megtaláló teszem közzé. Ezért is fordítottam le magyarra.

- Mégis meglep?, hogy fordítási tapasztalatok nélkül belevágott a latin nyelv? vers magyarra ültetésébe. Mikor tanult meg hexameterben verset írni?

- Voltak korábban is próbálkozásaim, amikor egyetemre jártam, latin szakosként részt vettem m?fordítói pályázaton. Néha készítettem rövid fordításokat, de ilyen mennyiségben, hogy 551 sort kelljen lefordítanom, erre nem volt példa az életemben. Volt bennem ambíció, hogy megmutatom, erre is képes vagyok. Kevésnek éreztem, hogy pusztán annyit jelentsek be, megtaláltam. Úgy gondoltam, nekem is hozzá kell tennem valamit.

- Összevetve a Kerényi Grácia által fordított résszel, egységes egészet alkot?

- Ez volt a törekvésem, úgy gondoltam, nem adhatom alább. Nem tudom megítélni, hogy Kerényi Grácia fordításához mennyire méltó az enyém, de arra törekedtem, hogy betartsam a hexameterírás feszes szabályait. Sokszor könny?szerrel meg lehetett volna alkotni a verssort, ha nem tör?döm a sormetszettel. Két dolog lebegett el?ttem: lehet?leg maximálisan benne legyen minden verssorban az a jelentés, ami az eredetiben, másrészt hogy metrikailag hibátlan legyen. Volt úgy, hogy esetenként le tudtam egyhuzamban fordítani tíz sort, de el?fordult, hogy két soron napokig törtem a fejem. Három hónapig dolgoztam rajta.

- Mikor olvashatjuk magyarul a teljes fordítást?

- Remélhet?leg decemberben, a pécsi Jelenkor cím? folyóiratban fog megjelenni a teljes latin szöveg a magyar fordítással. Ezt követ?en pedig egy tudományos folyóirat teszi közzé a forráskiadást, már csak az eredeti latin nyelven - ennek el?készítése id?igényes, de már dolgozom rajta.

- Janus Pannonius kötelez? tananyag az iskolában. Elképzelhet?, hogy ezt a m?vet tanítani fogják?

- A dics?ít? költemény annak a kornak volt a divatja. Janus Pannonius életm?vében ez van a legtávolabb t?lünk. A panegyricusokat az iskolában nem is nagyon említik. A legf?bb baj velük, hogy olyanokat dics?ített, akiket ma már nem ismerünk. Ha Mátyás királyról írt volna, az bizonyára jobb lenne.

- Ezek szerint unalmas a René királyt dics?ít?, több mint ezersoros m? a magyar olvasó számára?

- Egyáltalán nem. Ebb?l a költeményb?l új arcát ismerjük meg Janusnak. Korábban azt tudtuk róla, hogy beteg volt a táborban, a katonai dolgokat nem szereti. Meglep? módon az újonnan megtalált részben nagy élvezettel, nagyon mozgalmasan írja le a hadm?veleteket. Nem olyan ez a m?, mint a többi panegyricus, hanem egy eseménytörténeti elbeszélés, így mint olvasmány is izgalmas. Képzelje el, milyen nehéz feladata lehetett dics?ít? költeményt írni egy olyan királyról, aki éppen elvesztette Nápoly városát. Van benne egy nagyon érdekes rész, amely arról szól, hogy azért veszett el Nápoly, mert egy áruló megmutatta a vízvezetékeket, és azon hatoltak be a városba a támadók. Több soron keresztül olvashatjuk, hogy ennek a gazembernek Janus azért nem írja le a nevét, hogy azt soha senki ne tudja meg, és a történelem se örökítse meg átkos emlékezetét. Máris érdekelni kezdi az embert, vajon ki lehetett az.

- Vagyis, noha nem Mátyás királyról, de a francia történelem egyik ismert alakjáról szól ez a m?. A franciákat érdekelheti, mit írt latin nyelven egy magyar költ??

- Anjou Renének Franciaországban nagyon jó emlékezete van, különösen szül?városában, Angers-ban, ahol szobra áll a vár el?tt. Idén, születésének 600. évfordulóján nagy kiállítással és konferenciával emlékeztek meg róla. Szerintem a franciák örülnek majd, hogy el?került a királyukról szóló teljes dics?ít? m?. Miután a Jelenkorban megjelent, értesíteni fogjuk ?ket.

- A kézirat, amit talált, nem korabeli, hanem XIX. századi másolat. Folytatja a kutakodást?

- Igen, megpróbálok eljutni egy még korábbi kézirathoz, a most fellelt el?zményéhez. El kell mennem Nápolyba, meg kell néznem személyesen is a kötetet, hátha ki tudom deríteni az el?zményeit, vagy a másoló személyét azonosítani tudom, esetleg még találok a kötetben használható utalásokat.

- Valaki fizeti az utat?

- Pályázatot nyújtottam be Klebelsberg- ösztöndíjra.

- És ha nem nyeri el?

- Akkor majd más módot találok, hiszen itt már nem rólam van szó - ez a nemzeti kultúra ügye.

Renatusnak, Szicília királyának dicséretér?l való három könyv,
II. könyvecske, 8-15.
(Szentmártoni Szabó Géza fordítása)

Csak maga Parthenope szállt szembe a nagy diadallal.
Hajdan a szép Thébát Bromiussal, s?t ama Trójá t
Sem támadta ilyen sok harcos, ezer hadigálya
Árnyékolta a nagy tengert, bontván a vitorlát.
Egyetlen város veszedelméhez seregellett
Hosszan a romlás, Mars zord népeit elhivogatta.
?k kik iker Baleárt bírják, hol drága göröngyb?l
Termés-istenn? számára kegyelt sziget éled.

hetivalasz.hu, Halász Csilla

Ajánló